

leta 260 po Krist. požgali, in kar ga je ostalo divjim Gotom, razdjali so ga še divjejši Turki v srednjem veku, da se zdaj komaj zna, kje da je stalo ponosno delo Azije.

**2. Mauzolej.** Mauzol, deželni poglavar perziški v Karii, je bil oženjen z Artemizijo. Oba ljubila sta se neizrečeno. Ko je pa Mauzol krog leta 379 ali 343 pred Krist. umerl, Artemizija ni bila več potolažiti. Iz prevelike ljubezni do svojega moža je ukazala Artemizija v Halikarnasu, poglavitem mestu dežele, spominek mu napraviti. Naj slavniji umetniki Grecije so se vdeležili pri tem spominku. Iz belega marmelna bil je izdelan, kterege so na otoku Paros kopali in je takrat ravno tako cenjen bil, ko današnje dni kararški iz zgornje Italije. Bil je ta spominek štirivoglat, na okoli je obsegel 412, visok je bil 180 čevljev. 36 stebrov je stalo okoli spominka in na sredi vsega je kipela na kviško piramida, na kateri je bilo 24 stopinj in na verhu neizrečeno umetno iz marmelna izrezani voz s štirimi konji. Artemizija je imenovala spominek svojemu možu na čast mauzolej, in od tega časa imenujejo še zdaj vse krasne spominke na grobéh mauzoleje.

**3. Velikán na Rodu.** Na otoku Rodu blizu brega male Azije so malikovali solnce. Svojemu bogu naj večo čast skazati, so sklenili Rodičani podobo iz železa uliti, ktera bi vse druge podobe temu bogu že posvečene (bilo jih je že tamkej 100) v velikosti prekosila in da sploh take nobeden vidilše ni bil. Izročili so to delo Charez-u iz mesta Lindus, učencu slavnega mojstra Lizippa. Umetnik se je medel 12 let, preden je tako zvano podobo „velikana“ dodelal. Delal je namreč od 292. do 280. leta pred Krist. 800 centov železa je šlo nek v to podobo. Visoka pa je tudi bila 70 vatlov; vsak perst je bil bolj močan, ko sploh možak čez pas, in le malokdo je zamogel pavec obseči. Umetnik pa te podobe ni ulil na enkrat, temveč zdaj roko, zdaj samo glavo itd. tako pa, da se je vse ujemalo od nog do glave. Znotraj je bila podoba votla in veliko vezi je bilo, da so posamezne dela skupaj deržale. Postavili so ga na kraj luke (barkostaje). Vendar se Rodičani niso dolgo ponašali s svojim velikanom, ker že leta 224 pred Kristusom je vstal potres in velikanu je počilo koleno ter se je sosedel. Ptolomej, kralj egiptovski, je obljubil Rodičanom 3000 talentov zlata, 350 delavcev in 100 zidarskih mojstrov, ako postavijo zopet velikana na noge, ter vsako leto 40 talentov dati jim za delavce. Ker pa dopadlo ni bogovom, so opustili delo. Saraceni so ostanjke pobrali, ter jih nekemu judu iz Odese prodali. Z ostalimi kosci pa so naložili 900 velbljudov.

(Konec sledi.)

## Ozir po svetu.

### Od krimskih Tatarov kaj.

Mikavno je za vsacega omikanega človeka tiste kraje bolj natanko poznati, v katerih je silna vojska sedaj med Rusi in njim protivno armado Angležev, Francozov in Turkov. Krim je tista dežela, kamor so sedaj oči vsega sveta obrnjene. Že lani smo Krim popisali; zdaj naj potujejo častiti bravci še enkrat z nami po ti deželi; vidili bojo v kratkih čerticah življenje ondašnjih stanovavcov — Tatarov \*).

V tatarskih mestih nahajaš zgolj ozke ulice, male, tesno jedna k drugi postavljene hišice nimajo nikakih okinj; zato pa lahko celo prednjo steno, ki iz samih lesenih zatvornic obstaja, doli spuščajo. S tim prihaja dosti svitlobe v hišo, in tako opravljajo vse svoje dela pred očmi vsih ljudi. Kar se pri nas v skrivne izbe umikuje, se postavlja tukaj na beli dan, da cela cesta vé, kaj se v hiši godí.

Zatvornice se ali na stran pomikajo, ali koj pred hišo konize in klopí spuščajo. V tej hiši vidimo tedaj, kako peki svoje testo mesijo in v peč vsajajo, čigar gorkoto na ulice čutimo. V onej tam vidimo, kako „buso“ (turško pijačo) delajo, da pravi slaj dobí. Tù sedí v svoji hišici krojač s svojimi pomagavci, ter pridno šiva ne porajtaje uličnih zijač. Ondi se nam cela kuhinja odkriva z vsim svojim orodjem in posodjem. Tù hlapé kotli in se cvró jančki, sipaje svoj vablivi duh na ulice, da bi lačne še bolj mikali in vabili. Memogredé si daš hitroma zajéti krožček juhe iz kotla, ki se celi dan kuha; jo sneš koj na klopi pred hišo; gorko pečenko uzameš seboj na pot — in odjužinal si. Kot krojači sedé sopet v tretji hiši čevljarji, kaparji, afialčiki (ki posteljne odeje delajo) itd. Ondi le vidiš celo rodovino kovačevo: oče s kladvom tolče, mati meh goui, in otroci oglje, klešče in vodo donasajo.

Po štacunah je cela zaloga do zadnje puščice kupcu na ogled postavljena, in vse, kar koli je tatarska in turška umetnost izdelala, je naravnano lepo in ljubko tako, da vse, kakošno je in koliko je vsacega, na prvi pogled lahko razpoznaš. V obertnijskih štacunah pa koj zraven lahko vidiš, kako se ta cela roba dela. Naj čudneje so štacune s sedlarskimi in jermenarskimi izdelki, z umetno pletenimi nogajkami (korobači), katerih ročniki so s srebernim svilom in žlahnim rudečim usnjem kaj lepo okinčani; potem tobачne štacune, kjer so vse baže tobaka, neizrečeno drobno in tanko rezanega, v velikih skladovih na ogled postavljene, in kjer se tudi krasne, iz mnogoterega lesa čuda umetno narejene lutne cevke prodajajo; — dalje branjevci, ki arbuse (nekake dinje), in buče in dinje in naj lepše sadje prodajajo. Kavarne imajo na ulično stran pokrite prehodišča, kjer celi božji dan srebajoči in puhajoči kavopivci sedé.

Samo po sebi se že tedaj razumeva, da je kaj kratkočasno in zavnemljivo, po ulicah tatarskega mesta se sprehajati. V iztočnih deželah imajo ceste res drug pomen, kakor pri nas; ker ondi so velike zorišča, po katerih vedno vsi hodijo in delajo vsim navzoč. V naših ulicah se potnik samotnega in zapuščenega čuti; — ondi pa je na cesti del celotine, zdí se mu, da je vedno v občini z vsimi drugimi. Tukaj jim pač ni treba pisanih mestnih novín — vsaj se nič skrivaj ne godí. Vsaka novíca letí še gorka od ust do ust. In na cestah, oj! kolika množina različnih ljudi, ki se ko mravljinci semtertje gibljejo. In med vsimi veslajo tam pa tam ko velikanski labu lje „puščavne barke“ — poterpežljivi veljblodi, medlih očés, s svojim tovorom in celo trumo jezdcev na herbtu, skozi gnječo ljudi, ko ti od druge strani sopet cingljanje ruskih trojk na ušesa doní — to je življenje, da je veselje!

### Novičar iz mnogih krajev.

Po zaukazu c. k. ministerstva dnarstva ima dohodkíni davek od prihodkov zemljišne odveze in od obrest (činžev) teh obligacij izmeriti tista davkova vradnija, pod katero stanovališče davku podverženega posestnika spada. — Zastran šolskih praznikov (vakanc) na gimnazijah je c. k. ministerstvo nauka za vse dežele (razun Lombarško-Benečanskega in vojaške Granice) sledeče razglasilo: Med šolskim letom nima, zunaj nedelj in praznikov, še sledeče dní šola biti: o božiču 24. decembra, — pustni ponedelj in torek; kjer pa se takrat konča prva polovica šolskega leta, naj se dodá še pepelnica in sledeči četrtek; — o veliki noči ni šole od srede pred veliko nočjo do srede po veliki noči; sicer vsak teden ni šole v sredo in saboto popoldne, ali namesto teh poldnevov celi četrtek ne; — štiri dní med letom ima gimnazijalni vodja pravico šolo odpustiti; — veliki šolski prazniki terpé dva mesca, in se povsod začnó 1. augusta in terpé do 1. oktobra, le na Primorskem, v Dalmaciji in Reki se začnó in jenjajo en mesec pozneje, v

\*) Od lani „Novícam“ pridjanega zemljovida (karte) rusovskoturškega bojišča, ki nam je še zmiraj potreben, da vidimo: kje se to in uno godí, se v buknotiskarnici Blaznikovi še nekateri iztisi dobivajo po 12 kraje. Vred.

Krakovski upravni okolici, Bocnu in Meranu pa en mesec pred; v Galiciji in Bukovini so mesca julia in augusta. Perva polovica šolskega leta ima le 5 mescev terpeti. — Po razglasu ministerstva dnarstva ima za vse dežele avstrijskega cesarstva (razun Dalmacije) veljavna nova postava, ki zadeva vžitni davek ola (piva), 1. dan prihodnjega mesca moč zadobiti. — Ravno slišimo, da pogodba, po kateri pridejo naše cesarske železnice v roko neke francoske družbe, je bila zadnji dan preteklega leta pol ure pred polnočjo podpisana. Po tem takem gré oskerbstvo železnice že od novega leta na račun francoske družbe, koja je vse sedanje služabnike od prvega do zadnega prevzela, in bo pozneje nov red oskerbstva osnovala. — Od novega leta je c. k. poštna jezdnina (Postrittgeld) za enega konja in enojno pošto za Štajarsko na 1 fl. 10 kr., za Koroško in Krajnsko 1 fl. 12 kr., za Teržaško in Goriško 1 fl. 18 kr. določena. — Na Dunaji je od začetka kolere do konca pretekl. leta zbolelo za to boleznijo 5194 ljudi, umerlo jih je 1669. — Strašen vihar je razsajal na novega leta dan na Dunaji; s streh je metal opeke, šipe terl, drevje lomil, ljudi sukal, da je bilo joj; več ljudi so poškodovale opeke, ki so jim na glavo padale. Nad Dunajem je polomil veliko telegrafnih strun. — Tiroljski škof v Trientu je zapovedal duhovnim svoje škofije, da naj natanko pazijo na to, da se za sv. mašo ne jemlje nobeno drugo vino kakor iz grozdja narejeno; — ta razglas se je škofu zato potreben zdel, ker se v Tiroljih zavolj hude tertne bolezni mnoge ponarejene vina prodajajo. — V ces. jetnišnici v Pragi je poslednji čas ta naprava, da se kaznjenci (jetniki) muzike učé. Ker muzika meči človekovo serce, mislijo, da bo ta nauk tudi pripomogel k poboljšanju hudodelnikov. — V St. Sauveux-u na Francozkem se je nedavno strašno hudodelstvo primerilo, da je sin, pogovorjen z materjo, svojega lastnega očeta ustrelil! — Poroka črnogorskega kneza Danila z mlado gospodično Darinko ima biti 15. t. m. v cerkvi sv. aposteljna Petra na Cetinji. Avstrijski fml. Mamula je za pričo povabljen; poročal bo škof Knezević. Poroka bo slovesna in v vsem narodna. — Kakor pruska in druge nemške vlade je sedaj tudi vlada parska prepovedala, da se ne sme noben konj iz dežele kam drugam prodajati. — Iz Dunaja se ni še nič gotovega zvedilo, kaj je o zadevah rusovske vojske konec leta prinesel; menda bo pogajanje res čez določeno dobo starega časa terpelo. Iz Krima pa so včeraj vse novice pripovedovale, da se obé strani močno pripravljate za bitev, koja se bojé ne bo dolgo več odlašala. Iz Sevastopolja in tudi iz Odese se je čulo, da je ondi veliko snega padlo in potem hudo zmerzovati začelo; neko telegrafno oznanilo iz Odese je celó (malo verjetno) novico razneslo, da je zmerznilo 40 vóz bolnih in dvoje kompanij družih vojakov. To pa je gotovo, da je mahoma nenavadna ojstra zima letos na Rusovskem nastopila; na sv. Ošpete dan je začelo pervokrat snežiti; 23. novembra je bilo že 19 stopinj mraza in reka Volga je čez in čez tako zmerznjena, da so se že teško naložene seni po nji vozile. Čeravno v Krimu ni tak hud mraz, terpi vendar armada rusovska kakor armada zaveznikov neizrečeno veliko, ker popred ob deževji skozi več tednov, zdaj pa ob mrazu nima nobenega pravega zavetja in ji tudi živéža včasih pomanjkuje; sliši se, da po 100 rusovskih vojakov umerje za legarom en dan, angležkih pa po 50. Angležki vojskovodji so nek za svojo armado celó malo skerbili, da je brez obleke, brez obuval; hudo jih očitujejo tedaj domá časniki in jim naravnost pravijo, da njih zanikernost je kriva o tolikšni pogubi čeverstih vojakov. Francozi pa so v vsem, kar je le moč, dobro oskerbljeni. Pa tudi menda, kar svet stojí, ni bilo take vojske, kakor je ta pred Sevastopoljem. Vojak vsake armade v Krimu zares zasluži posebno darilo. Rusovski car to spoznavši, je razun mno-

zih daril, ki jih je že naklonil tisti armadi, ki tak pogumno brani Sevastopolj, unidan še to dodal, da vsakemu vojaku, ki je od 13. septembra p. l. v Sevastopolju, se ima vsak mesec službe zarajati za celo leto z vsimi pravicami in predpravicami, ki so s tem sklenjene; — tako še ni bila nobena armada častena. — Omer-paša je 21. decembra prišel v Carigrad, kjer mu je sultan ustno poročal, da ima v Krimu iti in ondi poveljstvo turške armade prevzeti. — Železnica v Krimu od Balaklave do Sevastopolja ne bo pred koncem prihodnjega mesca gotova; pravijo od nje, da spomladi bo armadi zaveznikov dobro služila, ako se bo tačas Sevastopolj še oblegal; če pa bojo zavezniki zapodeni, bojo Rusi železnico dobili, napravljeno jim od njih sovražnikov. — Kakor se je zdaj bolj natanko zvedilo, tisti unidani punt kmetov v okolici Dreuški na Francozkem ni bil toliko upor zoper ukaz gosposke, ki jim je prepovedala slamnate strehe, marveč je le pod to pretvezo skrit bil drug prekucijsk namen, ki je bil osnovan na gradu neke bogate grajšakinje, kjer je vlada zasledila cele kupe puntarskih razglasov. Več sto deležnikov so zaperli.

## Verli mož.

Resnična pripoved.

Že minulo je stoletje,  
Kar na Krajnskem se godilo,  
Da ob Savi kužno vetje  
Je ljudi hudo morilo.

V desno stran ob bistri Savi  
Ni zdravnika več dobiti;  
Tud pastirjev k dušni spravi  
Mógli od deleč so prositi.

Mlačna megla je peršela,  
Mokri zrak se z njo napiva,  
Grozno Sava se napéla,  
Po vsem dolu se razliva.

Bolni s silnim so trepetom  
V bolečinah milovali,  
Za duhovnim ter očetom  
Brez preneha zdihovali.

Al sercá le-tam ni bilo,  
Ki zamoglo bi pomoči;  
Vse v obupu je tonilo,  
V zapušenja smertni noči.

Glej! mladeneč tam odkriti  
Milo se v nebó ozira,  
On želí pomoč dobiti: —  
Oče, mati mu umira.

Šila mu vse žil'ce gane,  
Čoln odveže in brodari  
Čez valove razuzdane,  
Da b' pomoč dobili stari.

Čolnič Savo ko preskače,  
Se mladeneč kviško krene,  
Gori na visoke Vače  
Ga zaup k duhovnu žene.

Dve serčnosti ste sošle se;  
Čez valove čoln že plava.  
Zakrament se bolnim nese,  
Ki tolažba jim je prava.

Miloglasno zvonček poje  
V tamnem mraku tihe noči,  
Jagnje Božje spremlja, — to je  
Vir bolnikom vse pomoči.

Zdaj od hiše in do hiše  
Gre pastir, tolaži hladno,  
Kar je bolnih, vse obiše,  
Jim delí večerjo zadno.

Ljudstvo pa je vse veselo  
Zdaj pastirja počastilo,  
V serčni slavi ga imelo,  
Ga prijazno pogostilo.

Ložka vas še zdaj praznuje <sup>1)</sup>  
Dar le-tá, hvaležno vdana,  
Vsako leto pogostuje <sup>2)</sup>  
V spominek z Vač kaplana.

T.

<sup>1)</sup> Spodnji Log, vas na desni strani Save pod Litijo.

<sup>2)</sup> Kaplan z Vač ima neki od te prigodbe sem vsako leto lepo biro in pa letno kosilo v spodnjem Logu v spomin.

### Stan kursa na Dunaji 2. januarija 1855.

|                           |                                   |                                    |                            |                                       |
|---------------------------|-----------------------------------|------------------------------------|----------------------------|---------------------------------------|
| Obligacije                | 5 %                               | 82 <sup>7</sup> / <sub>8</sub> fl. | Esterhaz. srečke po 40 fl. | 82 <sup>1</sup> / <sub>4</sub> fl.    |
| državnega                 | 4 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> %   | 71 <sup>5</sup> / <sub>8</sub> "   | Windišgrac. " "            | 20 " 28 <sup>5</sup> / <sub>8</sub> " |
| dolga                     | 4 %                               | 63 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> "   | Waldstein. " "             | 20 " 29 <sup>3</sup> / <sub>4</sub> " |
|                           | 3 %                               | 49 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "   | Keglevičeve " "            | 10 " 11 <sup>1</sup> / <sub>4</sub> " |
|                           | 2 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> %   | 41 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "   | Cesarski cekini. . . . .   | 5 fl. 58                              |
| Oblig. 5% od leta 1851    | B 94                              | "                                  | Napoleonor (20 frankov)    | 9 fl. 51                              |
| Oblig. zemljiš. odkupa 5% | 78 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> "  | "                                  | Suverendor . . . . .       | 17 fl. 22                             |
| Zajem od leta 1834 . . .  | 230                               | "                                  | Ruski imperial . . . . .   | 10 fl. 8                              |
| " " 1839 . . .            | 119 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> " | "                                  | Pruski Fridrihsdor . . .   | 10 fl. 36                             |
| " z loterijo od leta 1854 | 98 <sup>1</sup> / <sub>4</sub> "  | "                                  | Angležki suverendor . .    | 12 fl. 23                             |
| " národní od leta 1854    | 85 <sup>7</sup> / <sub>8</sub> "  | "                                  | Nadavk (agio) srebra:      |                                       |
|                           |                                   |                                    | na 100 fl.                 | 27 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> fl.    |

### Loterijne srečke:

V Terstu 3. januarija 1855: 21. 82. 29. 70. 23.  
Prihodnje srečkanje v Terstu bo 17. januarija 1855.